

Далеко од разуздане гомиле

Српска културна сцена, чини се, никада као сада, није се толико одликовала хетерогеном “понудом” домета и вредности, признања и оспоравања; што је, свакако, одраз и последица друштвене климе, проблематичног стања националне духовности и политичких контроверзи.

Колико год институције културе функционишу у свом, све мање кодификованом, а све више виртуелном ви-ду, њихово је функционисање препознатљиво критичком и историјском оку, као “услужно”, ад-хоц реаговање на збиљу и њене акултурне намете.

Међународни, а традиционални, позоришни фестивал, познат као “БИТЕФ”, недавно је БАЈКУ промовисао за лајт-мотив свог поетског и естетског израза – не зато што је “нежан”, већ зато што је тематски празан! Потоња примедба нема критизерску интонацију, још је мање позвана на компетенцију, али “БИТЕФ” је, упркос светским гостовањима, просто потрошио и своју последњу “инфузију” и – јеретички речено – доживео “клиничку смрт”. Ова импресионистичка метафора није упућена селектору фестивала, митоло-шком Јовану Тирилову, већ сцени “персе”, која се отима свакој пристожности, па и етици зборења, јер јој је естетика фокусирана на поруку, знак, иницијацију и већ превазиђени “перформанс”, који ће послужити за реквијем самом себи на сцени светског театра и живих, непоновљивих представа.

Такође традиционални, дични и достојанствени “БЕМУС”, чија директорка, госпођа Ивана Стефановић, несумњиво једна од најкултивисанијих Српкиња у последњој половини двадесетог века, ипак је “подлегла” већ поменутом “перформансу”, образлажући га својом истанчаном елоквенцијом, као “синтезу” модернитета и аутентичног предлошка. На узорку “Бемуса” – који се релативно опире свакој глобализацији културе – сагледавамо помоћни учинак исте глобализације на “појединачност”, индивидуално, културолошки изворно и национално. То значи, да ни арбитар, попут поменуте директорке фестивала, не поседује индивидуалну моћ, нити утицај, да се истом отме!

Трећи репрезентативни пример светске културне и културолошке АГРЕСИВНОСТИ, јесте актуелни “ликовни фестивал” у Београду, опет традиционално познат као “ОКТОБАРСКИ САЛОН”. Прошле године, овај Салон је “бетидно” промовисан као “вашар концептуалне уметности” и “инсталације”, да би се ове, текуће, с нешто мало стида и усрдности, “вратио” традиционалном, кроз форму упитности о истим вредностима: концептуализму и инсталацији! Што значи да је само у питању теоријски дискурс, који има да оправда истост на плану различитости, која изостаје...

Бременити део културе, која се подводи под делатност “издаваштва”, ништа мање не утиче на “маинстреам” културолошког учинка, јер је неуједначеност издаваштва одраз неуједначености у културној клими, позиционираниости писатељства и политици уопште. Ако се споменемо прошлогодишње Сајамске продукције, која се читовала у поларностима Тохолевих издања Караџићевог романа и менаџерски справљеног бест-селера Видојковићевих “Канци”, у продукцији “Б-92”, онда је, као на длану, јасна српска акрибија, али на плану унапред раздвојених, поларних конзумената, па и процењивача књижевног штива, који, по дефиницији, занемарују све што је “између”; а све је “између”, као и она круцијална “цртица” између године рођења и године смрти, која је, у ствари, живот. Тако и књига постоји у “цртици” између Смрти и Живота – одлучите сами, како ћете распоредити два поменута дела.

АГРЕСИВНОСТ културне понуде, заправо је закономерно у исходишту СПОМЕНАРА

културе, јер се две културне “политике” нехотимице нужно прожимају у периоду транзиције. Стога, што не постоји сегмент, део, фрагмент или опозициони предложак који може одолети омраженом, али нужном транзиционом току.

Пером маленкости овог потписника, често је – у различитим приликама – помињан феномен српске драмске списатељице, Биљане Србљановић. Нити је то био, нити је могао бити “критички суд” о њеним “сабраним делима”, као и о њиховој светској мултипликованој дистрибуцији. Био је то само брижни осврт на извиканост нечијег учинка који, нужно резултира славом, новцем и приватном пробитачношћу женске персоне. По дефиницији, не може бити релевантним; нити учинак, нити досег Србљановићкиног драмског учинка, јер је он – посређило му се – само одраз историјског брлога који је мимоишао списатељицу лично, као и њеног критичара. Но, задро је, тај њен драматуршки учинак, у само ткиво ничега, односно глибавог брлога, те је “свет”, онај који, опет по дефиницији, медиокритетски просуђује, све то прогласио за – капитално! Усуђујем се да употребим израз “медиокритетски”, јер не постоји боља препорука за “свет” који је таман довољно заинтересован, да не би био превећ незаинтересован. У тој, баш у тој резултанти критерија површности, огледа се светски успех дела које, за длаку, превазилази ЊИХОВУ ПОВРШНОСТ, у којој аутор, уживалац, прибира “светску славу” у средини која више нема никакав утицај ни на шта. Укратко, ово је феномен успеха Биљане Србљановић, даровите студенткиње и професорке драматургије, која је, као случајни узорак срећног драматурга, “згазила” своје колеге, у истој равни транзиције, а раније – трагедије, трагања, безнађа и наде. Случај, парехцелланце...

И, шта се, заправо, налази на српској (елитној) културној сцени? Да не заобиђемо ретко помињано име Мишка Шуваковића, професора на Факултету музичких уметности, а, заправо, естетичара који сеже од ренесансе до модерне – ми поседујемо и арбитре у обличју министра Којадиновића, дакле “администратора” у области културе, па све до “алтернативних” арбитра типа једне Исидоре Бјелице или култне Луне Лу!

Ми “оперишемо” и арбитражом афирмисаног српског филмског редитеља Горана Марковића, те контроверзном славом његових колега: Кустурице и Горана Паскаљевића.

Све су то наши посленици културе, наши “амбасадори” на страни и у до-мањој посвећености јавности. Тешко је не огрешити се о некога, тешко је упркос личном одсуству склоности не споменути Милорада Павића или Светлану Велмар-Јанковић... Једначно са Биљаном Србљановић, стоје наузак и поменути ствараоци, списатељи, редитељи – али се поставља питање: чиме се српска култура ОДЛИКУЈЕ у овом часу, сада и овде и да ли је Марина Абрамовић, родоначелник “бодцарт-а” – њихова или наша?! Свакако је њихова, али се као “наша” појављује на културној сцени Србије, како би наше оригинале прогласила тек за европски или светски изводљиве.

У том часу, ми постајемо само “домаћини” који послушнују своје корене, који немају довољно средстава да расне, младе уметнике пошаљу у свет, како би нас представили и постали епигони нечега и неких који би морали да угланцају сјај наших већ угланцаних ципела, које смо изули приликом уласка у српски Храм уметности и културе. Можда нисмо бољи, али, засигурно, нисмо ни гори од “концептуално-нихилистичко-реформаторских” посленика европске културе, која нас чека да инфериорно и транзицијски, “уђемо” у њено стиснуто крило, што има да делује као раширено...

Ципеле су нам чисте, нека их унесу...